

Snakk om etikk

Er det samsvar mellom pasientens ønsker og faglig vurdert behandlingsbehov?

Vi opplever i større grad enn tidligere at pasienter har ønsker og krav om ulike typer behandling. Ofte er dette i samsvar med våre faglige vurderinger, og da er det enkelt. Men det er dessverre ikke alltid slik. I de tilfellene der det ikke er enighet mellom behandler og pasient om hva som er det beste, hva blir da avgjørende for valg av behandling?

Etiske regler, §8, sier:

«En pasient har krav på tannlegens råd og veiledning. Tannlegen skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra tannlegens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig. Overflødig eller unødig kostbar behandling må ikke finne sted. Behandlingen bør baseres på gjensidig tillit og skal bygge på informert samtykke.»

Vi lytter til pasientens behov, og informerer om det vi mener er reelle og nødvendige behandlingsbehov. Det er også naturlig å samtale med pasienten om hva som er mulig å gjennomføre innenfor en økonomisk ramme, og hva som er teknisk mulig å utføre. Behandling kan i mange tilfeller utsettes, eller gjennomføres over noe tid, om det er nødvendig. En god og helhetlig behandlingsplan er, som vi alle vet, et godt utgangspunkt for en vellykket behandling.

Hva er pasientens behandlingsbehov? Det vil kunne være ulike oppfatninger mellom tannleger om hva som er nødvendig behandlingsbehov. Hva sier vi, og hva unnlater vi å si? All informasjon pasienten får vil nok ikke alltid være helt objektiv. Den bør likevel være så nøytral som mulig, og legges frem på en slik måte at pasienten kan gjøre valg. Pasientens ønske om å få utført behandling som vi anser for ikke faglig forsvarlig, kan vi heller ikke utføre. Dette handler om faglig integritet. Et dilemma vi også må være oss bevisst, er at dyre teknologiske utstyrsinvesteringer kan bli styrende for den behandlingen vi legger opp til.

Etiske regler §1 (pasientens helse)

«En tannleges oppgave innenfor sitt fagområde, er å ivareta sine pasienters helse. Hensynet til pasienten må være overordnet andre hensyn.»

I enkelte situasjoner kan det være slik at pasientens ønsker ikke er innenfor det vi vil betrakte som absolutt nødvendig behandling. Det kan likevel være i samsvar med vår faglige vurdering, og være til det beste for pasienten. Et eksempel på dette kan være å skifte en misfarget, men ellers OK komposittfylling.

Et annet vanlig eksempel er ønsket om å få skiftet en nærmest feilfri amalgamfylling i en symptomfri tann i molarområdet. Hva blir konklusjon da? Pasienten ønsker å få skiftet den ut, fordi fyllingen oppleves som lite pen. Det kan nok i mange tilfeller være klokt å vise litt tilbakeholdenhet. Det vil jo uansett kunne gjøres senere. Indikasjonene kan fort endres, for eksempel ved at pasienten mister en bit av fyllingen.

Det er ikke helt uvanlig at tannlegen ser behandlingsbehov som pasienten ikke har sett og motsatt, at pasientens ønsker ikke er i tråd med våre faglige vurderinger.

En ikke helt uvanlig problemstilling er pasientens ønske om implantat. Våre faglige vurderinger er langt mer komplekse enn at en tann mangler. Kanskje er det det beste for pasienten å akseptere at tannen mangler? Eller kanskje en brøløsning er bedre, fordi dårlige og overfylte nabotenner trenger en krone. Foreslår du da denne løsningen som kanskje vil være den beste for pasienten, selv om du nylig har gått på implantatkurs, og pasienten i utgangspunktet ønsker et implantat? Kanskje velger du en implantatkrone, og tenker at her kan gjøres kronebehandling på nabotennene senere – om det blir nødvendig?

Enda en vanlig forespørsel er bleking av tenner. Forespørselen kommer ofte fra unge pasienter der utgangspunktet kanskje er det de fleste vil oppfatte som en nydelig hvit tanngard. Pasienten er likevel ikke fornøyd med tannfargen. Argumenterer du imot, eller gjør du det pasienten ønsker med god samvittighet, ettersom du tenker at andre kolleger nok vil gjøre det samme?

I sosiale medier, og i skjønnhetsidealverdenen, reklameres det for botox- og fillerbehandling av mindre rynker og for fyldigere lepper. Er dette en behandlingsform tannleger skal tilby og utføre? Svaret er nei. Det har NTF laget et klart policydokument på. (NTFs Tidende 2019, side 285/NTFs nettsted.)

Hvor går grensen mellom «nødvendig» og «kosmetisk» behandling? Dette er en etisk problemstilling norske tannleger må reflektere over i en odontologisk hverdag, der mulighetene etter hvert er nærmest ubegrensede.

Birgit Hjorth Kollevold
og Stein Tessem
NTFs råd for tannlegeetik